

Shemiras Einayim

Shiur# 408 | Feb 18th 2023

שו"ת חוות יאיר סימן רכב

שאלה דבר זר נעשה באמשטרדם ומפורסם שם. שאחד נעדר בלי בן וצוה לפני פטירתו שילמדו עשרה כל יום תוך י"ב חודש בביתו בשכרם ואחר הלימוד תאמר הבת קדיש [עני' שו"ת ר"ש מדינא חלק א"ח סי' ו'] ולא מיחו בידה חכמי הקהילה והפרנסים. ואף כי אין ראייה לסתור הדבר כי גם אשה מצוות על קידוש השם גם יש מנין זכרים מקרי בני ישראל ואף כי מעשה דר"ע שממנו מקור אמירת יתומים קדיש בבן זכר היה מ"מ יש סברא דגם בבת יש תועלת ונחת רוח לנפש כי זרעו היא. מ"מ יש לחוש שע"י כך יחלשו כח המנהגים של בני ישראל שג"כ תורה הם ויהיה כל אחד בונה במה לעצמו ע"פ סברתו ומחזי מילי דרבנן כחוכא ואטלול' ויבואו לזלזל בו וכ"כ התוס' בפ' אין עומדין על הבא לשחות בסוף כל ברכה לתירוץ ואין לומר שאני שם שהוא תקחז"ל ונזכר בגמ' י"ל דכ"ש זה שלא נזכר בגמ' ומ"מ בא ממדרש ומנהגן של ישראל תורה וצריך חיזוק כמבואר בגמ' יבמות דף ל"ו ע"ב ובכמה דוכתי דע"כ חז"ל עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. ואע"פ שלא נאמר שם רק מלמדין אותו שלא לשחות ולא אמר מוחין ואפי' ה"ז מגונה כמו בשמע שמע לא אמר ונ"ל דע"כ לא זכרו הרמב"ם מ"מ י"ל שאני התם דעביד לגרמי' ולא ילמדו ממנו רק יחשבוהו לגס רוח כמ"ש התוס' באמת לטעם ג"ז. ולכן בנדון זה שיש אסיפה ופרסום יש למחות.

תשובה מאהבה ח"ב סי' רכט אות י

י"ד' אם הבת חובל לומר קדיש בבית בתנן עשרה חכמי עדה לאמטרדם ל"א מיחו ובגל חות יאיר בתשובתו סי' רכ"ב כתב שהיה דבר זר ואף כי אין לו ראי' לאזור כי גם האשה מצוות על קידוש השם כי מקור אמירת קדיש ממדרשות בן זכר ה' המשנה מ"מ יש סברא דגם בבת יש תועלת ונחת רוח לנפש האב כי זרעו היא אפי' יש לחוש שע"י כך יחלשו כח המנהגים ויהי' כל אחד בונה במה לעצמו עפ"י סברתו מה שלא שערנו הראשונים ויחדשו בכל יום מה שלבס חסד וסיים החו"י שם ולכן בנדון זה יש אסיפה ופרסום יש למחות בן נראה שהס"ס עמו בעל שו"ת כנסת יחזקאל בסוף חלק י"ד הן אמרת דהקדיש הוא מפאת כבוד אב כמ"ש לעיל בשם מהר"ם מייז' וכתיב למען יתרויבן ימיך ובי בברי' בני חיי וכשי' לא בש חיי יען די' להן לקשות את עמקן דא"ל בני כשי' במאי קא' זכין וכו' אבל ראייתו בק"ק פראג מכה יפה מקדמוני' בעזרת בה"כ קלויזן שם ישנו זקנים וזקנות עורים ופסחים בשחית עד עת' להרים ואומרים בכל יום כל ספר תהלים וכוהגים מי שלא הכיח אחריו גבים ב"ח צנות קטנות צנות חמש ושש שנים ואומרים שם הקדיש אבל בבה"כ המיוחד לתפלה לא ראייתו כזה מעולם ולינו ככין שחב"ל אשה כלל קטנה או גדולה לבית תפלת האבקים אשר לדעת הוהר ומכמי אמר ז"ל האשה בבית ה' כהעמדת פסל שם ומה לי קטן או גדול ולא יחית הן עברי' אותן האבקים המביאים צנותיהן הקטנות להב"כ יען כשם שמתנה לומר דבר הנשמע וכו' :

שו"ת שבות יעקב חלק ב סימן צג

מתלמידי הרב המופלא מהר"ר יעקב אב"ד דק"ק גרייזנך ז"ל באשר שנגעה בי יד ה' שאני אבל על אמי ז"ל שנפטרת כדי לזכות לנשמתה ופן יאמר האומר שאני מיקל לעצמי ומחמיר לאחרני' ע"כ בא נפשי בשאלתי כאן נפטר איש אחד ולא היה לו כי אם שתי בנות קטנות והגדולה שבהן היא בת ארבע שנים ובשעת חוליו צוה אלי שאתן לו התרה שבתו הגדולה תאמר קדיש ולא בבה"כ כלל ועתה בא אביו של הנפטר לומר קדיש על בנו בבה"כ עם שאר אבילים על אביו ואמו אף דכתב רמ"א בסי' שע"ו בהג"ה שאם יש אבילים וכו' אומרים שאר קרובים אלא שעושין פשרה ביניהם ובלבד שיש מנהג קבוע בעיר עכ"ל כוונתו דוקא בני בנים וכן הוא במהרי"ק שהוא שורש ומקור דין דמהיכי תיתי יעלה על הדעת שאביו יאמר קדיש ברא מזכה אבא אבל לא להיפך וגם שאר טעמים שהובא בתשובת רמ"א סי' קי"ח לא שייכי כאן על כן ילמדינו רבינו הלכה למעשה דעתו הרמה ומינה לא אזיז אפילו זיז כל שהוא עד כאן לשונו.

וכו' וא"כ לכאורה היה נראה דיש לאביו לומר קדיש אך ורק כיון שהתנה רמ"א דוקא במקום שיש מנהג קבוע בעיר ובלאו הכי לא יאמר קדיש על בנו במקום שאר אבילים ואין לזוז מדבריו היכא דליכא מנהג ידוע. אך שג"ס הגאון מסיק בספרו ומכל מקום כדי להפיס דעת המתים חס ושלום בלא בנים וכו' אבל **בנדון שלפנינו שכבר הניח בת שאומרת קדיש בבית אצל מנין (כי בבה"כ בודאי אין להניח לה לומר קדיש כלל) א"כ כבר יש לו פיוס דעת בזה.** ונראה דגם לענין התפלה יש לאביו להתפלל רק בבית אצל המנין שאומרת הבת קדיש אבל בשאר תפלות וקדישים אין להם זכות נ"ל. הקטן יעקב.

גשר החיים פרק ל

ה) עיקר תועלת הקדיש הוא באמירת הבן על או"א [כמסופר בהמעשה דר"ע המובא לעיל סעי' ג' וכדאז"ל (סנהדרין ק"ד.) ברא מזכי אבא]. ואם לא השאיר בן אלא בת אם היא קטנה (פחות מי"ב) יש מקומות הרבה שמרשים לה לומר קדיש בבית הכנסת אחר עלינו ואחר שיר של יום או קודם ברוך שאמר. ויש מרשים לה לומר אפילו הקדיש אחר אין כאלקיננו, אלא שהברכו אומר גבר. ויש מקומות שאין מרשים לה כלל לומר בביה"כ (כמ"ש בתשו' כנס"י מובא בבאה"ט קל"ב וראה מ"ש בזה החו"י מובא בפ"ת יו"ד שע"ו ג' ובשד"ח אבילות ק"ס), בלתי אם יש מנין בביתה תוכל לומר שם הקדיש. ובת גדולה לא מרשים בכל אופן לומר קדיש בביה"כ"נ.

שו"ת גבורת אליהו – רב הענקין סי' כט

ב"ה, תש"ז

לכבוד הרה"ג הנעלה כו' מוהר"ר שרגא פיינול
גרינשטיין שליט"א
שלו' וברכה.

מכיון שזה גורם התקרבות ליהדות. ואמנם ראוי שתעמוד מאחורי המחיצה, ושם תתפלל, וגם שם תאמר קדיש. ואם תדחוק ותכנס לפנימ מהמחיצה בשעת קדיש מכיון שמסתמא גם אחרים אומרים קדיש, כי המנהג עכשיו שרבים אומרים קדיש, לא איכפת לך.

על דבר קדיש, אם נערה יכולה לאמר קדיש בבית הכנסת, הנה כבר דיברו בזה באחרונים¹⁹⁶, ובכל זאת זוכרני **שבילדותי** אמרה נערה קדיש לפני האנשים, בקהילה של חסידים ויראים.

ובימי האחרונים שדיברו בזה היה המנהג שאחד היה אומר קדיש, ועל כן אין לה לנקבה לעמוד לפני התיבה לומר קדיש, כי כך היה דרך הראשונים שהאחד האומר קדיש היה אומר זה לפני התיבה, ובודאי שאין ראוי להניח לנערה לבוא לפני התיבה בתור ש"ץ אפילו בעד קדיש לבד. אבל עכשיו שכל אחד אומר במקומו, ורבים הם האומרים, אין לדחות זה בשתי ידים, וכבר כתבתי שנכון שתעמוד אחורי המחיצה.

וידע כת"ר שאף קדיש של האנשים, אם אינם ראויין להיות ש"ץ יש לפקפק בו הרבה, שהרי כל האומר קדיש בצבור הוא מעין ש"ץ, וש"ץ צריך שיהא הגון (שו"ע סי' נג סעי' ד), ובכ"ז מחזיקים ענין הקדיש לדבר הגון, שידוע שאלולי הקדיש היו נמנעים הרבה מללמד את בניהם תפלה, ולא היו באים לבית הכנסת, וכשבאים בגלל קדיש מתקרבים מעט ליהדות גם בשאר השנה. ומטעם זה גופא אין לדחות גם את הנערות,

בכבוד,

יוסף אלי' הענקין

שם סימן ל

ונבא לענין ההצעה של קדיש לבת. אם הבת תבוא להתפלל בעזרת נשים, **ותכשיר מעשיה** בקדושת שבת כשרות וטהרה **וצניעות**, שכ"ז הם עיקרים, ותחפוץ לומר גם

להנפטרים ולא קורת רוח כלל. ואף שכל זה אסור גם מחוץ לבית הכנסת, אבל בית הכנסת הוא המבצר האחרון ששמירתו נותנת תקווה לקדושה בכלל, אבל בהריסת הקדושה בו, הכל אבד ח"ו. והשי"ת יעזרנו לקדש ולהתקדש עם כל ישראל.

יוסף אלי' הענקין

קדיש בפני הנשים, בזמן שאומרים קדיש בבית הכנסת של האנשים, אפשר שאין קפידא. אבל אם תבא לבית הכנסת של אנשים, אפילו בלבושי צניעות, ומכל שכן בלבושי אמריקה שהם היפך הקדושה, שעיקרה פרישה מהעריות ואביזרייהו שהם קול ומראה ופריצות המלבושים, כל זה הוא היפך מקידוש שם שמים, ומזה יהא צער

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן יב

אם צריך מחיצה לחוץ רק בפני מעט נשים

שאלת אם צריך מחיצה לחצוץ רק בפני אשה אחת או שתיים. שהנה באג"מ ח"א א"ח סימן ל"ט בסופו, הבאתי ראייה מקידושין נ"ב ע"ב תוד"ה וכי אשה בעזרה מנין, שאין חיוב מחיצה להפסיק לפני כמה נשים בלבד. וצריך לבאר עד כמה נשים אין צריך מחיצה. כגון בבית אבל, או בבית מדרש שמתפללים שם בימי חול ובמנחה בשבת, שאין שם מחיצה, האם מותר להניח שכמה נשים יכנסו וישבו בסוף החדר. והנה בכל הדורות נהגו שלפעמים היתה נכנסת אשה ענייה לבית המדרש לקבל צדקה, או אבילה לומר קדיש וכו'.

רחש לבי

שטו

ניצוצות

אמירת קדיש על ידי בת הנפט

אמר לי הרב פרופ' זאב לב זצ"ל

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל השתיק את הקהל ואמר להם להקשיב ולענות על אמירת קדיש שאמרה בת בעזרת הנשים.

ו) נוסף על הפוסקים הנ"ל שפירסמו פסקים מקילים בנידון, יש שורה ארוכה של עדויות על פוסקים וקהילות שהתירו לנשים לומר קדיש יתום. הרב ד"ר יואל וולוולסקי הוכיח במאמריו שהיה מנהג נפוץ בליטא שבנות ונשים אמרו קדיש לעלוי נשמות קרוביהן. כך פסק הרב יוסף דוב סולובייצ'יק כשנשאל על ידי תלמידיו והוסיף שכן נהגו בקלויז [= בית הכנסת] על שם הגאון מווילנא בוילנא לפני השואה. וכן העיד אחד מוותיקי ישיבת "מיר" בברוקלין, שנולד וגדל בוילנא, שכאשר בן-דודו נפטר ללא בנים, פסק הרב חיים עוזר גרודזנסקי, גדול הפוסקים בוילנא, לבתו המבוגרת לומר קדיש כל יום בבית הכנסת בוילנא. חבר אחר באותו מנין בברוקלין העיד שאביו למד אצל החפץ חיים (ר' ישראל מאיר הכהן) ושגם הוא פסק כנ"ל. כך היה המנהג גם באיישישוק, שטעטל ידוע בליטא. רבה של בית וגן כתב לרב וולוולסקי שגם הוא שמע שלפני שנים נשים היו נכנסות לבתי הכנסת במאה שערים לומר קדיש.

❖ התקפב ❖

שמעתי שפעם אחת בא אברך אחד למרן
הס"ק מרוזין זיע"א וישב שם זמן
רב, וחותנו היה גביר עצום ומתנגד גדול.
והאברך הזה היה ת"ח גדול ויר"ש באמת.
וכאשר ראה הגביר הנ"ל שזה זמן רב
וחתנו עדיין לא בא לביתו היטב הרה לו
ע"ז, ונסע בעצמו לרוזין, ויבא לפני מרן
זיע"א וישאל לפניו מדוע הוא מניח כך
שאברך ישב אצלו כל כך זמן הלא הוא רק
בשר ודם. והבין מרן זיע"א את מחשבתו.

ואמר לו מרן זיע"א אליו: אים עם
שאדט נישט [אין זה מפריעו] הלא הוא
יר"ש, ועוד ענה לו מרן זיע"א ויאמר, **הנה**
מבואר כי שואל חייב באונסין ואם היה
שאלה בבעלים פטור מאונסין (כ"ט צ"ז
ע"ב), והנה נאמר בתהילים (כ"ז ו') אחת
שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתו בבית
ה' כל ימי חיי. והנה מבואר בספרים
שאחת היא הנשמה, והפירוש הוא כך,
אחת היינו הנשמה, **שאלתי מאת ה'**, היינו
הנשמה הוא שאלה אצל האדם מאת ה',
וזהו שביקש דוד המלך ע"ה ועל זה צריך
כל אדם לבקש מהשי"ת, **אחת** היא
הנשמה, **שאלתי מאת ה'**, היינו הוא לשון
שאלה כנ"ל, **אותה אבקש**, היינו זאת הוא
בקשתי **שבתו בבית ה'** כל ימי חיי, ויהיה
שאלה בבעלים ויהיה פטור מאונסין.

וסיים בלשה"ק: נא וויא הייסט בית ה'
או נישט אצל הצדיק האמת (היכן נקרא
בית ה' אם לא אצל צדיק האמת).

מרשימות הרה"ח ר' אלתר אייזן ז"ל
"כרם בית ישראל" (ירושלים תשס"ב) ע' קע"ו